שני דייני פרק שלשה עשר כתובות קח.

שוקל לו את שקלו. שוקל כשבילו שקל שהוא חייב לכל שנה לקרבנות לבור: **ופורע לו את חובו.** אם חייב ממון לנוטה מותר לזה שיפרענו כשבילו: **ומחזיר לו אבידתו.** אם רואה חמורו תועה מותר להשיבו: **במקום שנוטלין שכר.** על טורח השבתה: **תפול.** הניחת השכר להקדש שהרי שניהן מודדין בהנאה זה מזה: **מצוה קא עביד.** כלומר מצוה בעלמא קא עביד ואינו מהנהו לזה שאם לא שקל עליו לא הפסיד כלום שיש לו חלק בקרבנות: **דתנן תורמין.** את הלשכה כשלש קופות: **על האבוד.** אף על מי ששלח שקלו ואבד: **ועל הגבוי.** שעדיין לא הגיע כאן: **ועל העתיד לגבות.** ואפילו לא נגבה לאחר מכאן יש לו חלק בתרומה ובקרבנות אלא שמיסר מצוה נמצא שכר המצוה על הנותן: **משפרשי ליה.** מרויחו: **חנן היא דאמר איכד מעותיו.** זה שפרנס את אשת חבירו ונתכוון לשם הלוואה שישלם לו בעצה איכד מעותיו ואין יכול לומר לו את חוכך פרעתי שלם לי. והוא הדין נמי לכל חוב שעליו ועמד חברו ופרעו וזה לא אמר לו הלוני אינו חייב לו כלום וכיון דאילו פרעיה לשם הלוואה לאו הלוואה היא כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מידי יהיב ליה: **אפילו תימא רבנן.** דאמרי חייב אע"פ שלא אמר לו הלוני ובני אחר חוב נמי חייב לשלם וכי מחיל אסור במודר הנאה והכא דקתני פורע לו את חובו בשלוה זה מחלה הלוואה מן המלוה על מנת שלא לפרוע עד שירצה לא יוכל הנשה ללחתו הלכך לאו מידי יהיב ליה:

כיסופא

גרסון פי' כתשובותיו כמו כן דאע"ג דלא הוי אלא כמחריח אדי בעלמא יש לו לשלם מידי דהוה לאקדש כרועים ומנקלות בשכר וגבי משיב אבידה דאל"כ אין לך אדם מגיל של חבירו מיד העובדי כוכבים ולא כפי' הקונטרס שפירש בגיטין שמחזיר לו בחנם וא"ת והא דתנן בהגזל בתרא (ב"ק דף קטו:) שטף נהר חמורו וחמור חבירו שלו יפה מנה ושל חבירו מאתים והניח זה את שלו והגיל את של חבירו אין לו אלא שכרו וחמאי דמי חמורו היה לו לשלם והיה רבי רואה לומר דמשום הכי אין לו אלא שכרו דמיירי כגון שבעל החמור כפנוי וכי עשו חכמים תקנה ה"מ שלא כפנוי אבל כפנוי לא וקשה א"כ אפי' שכרו לא יהא לו דהא תנן בפ' הכונס (שם דף נח. ושם) נפלה לגיגה והנית משלמת מה שהנית ומפרש רב גנמרא אפי' נחבטה דם"ד מבריח אדי מנכסי חבירו ומה שהנית נמי לא משלם קמ"ל ופריך אימא ה"ג ומשני מבריח אדי מנכסי חבירו מדעתו ואפי' שלא מדעתו א"ג מבריח אדי לית ליה פסידא האי אית ליה פסידא ומשמע דאיכא קנא מדעתו אע"ג דאית ליה פסידא פעור ועל כורחין לא אפשר לפרש כן מהסיא דאלו מליאות (ב"מ דף לא:) והשוכר את הפועלים (שם דף נב:) אלא הכי פירושו מבריח אדי מדעתו היכא דלית ליה פסידא האי שלא מדעתו לאו משום דאי לא הוי פסידא יהא חייב דפשיטא אם נחבטה ולא נתקלקלו הפירות למה יהא חייב אלא כלומר האי שלא מדעתו שעל כרחו הוא מבריח אדי ואם דוחקים את האדם על כרחו להבריח את אדאי ממלכו של חבירו אע"ג דלית ליה פסידא חייב לשלם לו שכר טורחו והשתא בהיא דהגזל בתרא אם נפרש דדמי חמורו אינו חייב לשלם לפי שהוא כפנוי אלמא משמע כאילו לית ליה פסידא א"כ לא יהא לו אפי' שכרו כיון דמדעתו הוא ולית ליה פסידא על כן נראה לרבי דהיינו טעמא דאינו משלם דמי חמורו שלא תקנו חכמים שיהא חייב לשלם אלא מה שהוא מהנה לאותו ואינו מהנה לאותו אלא כדי שכרו שהרי גם הוא מועלת אלא כדי שכרו דעל כרחך מיירי שיכול להגיל שלא יזכה לאותו מן ההפקר: **ובמקום** שנוטלין שכר **תפול** **הנאה** להקדש. בפ' אין בין המודר (נדרים דף נג:) מוקי לה בין בשנכסי שניהם לאורין זה על זה משום הכי תפול הנאה להקדש דלא מצי מחזיר ליטול שכר ולא מצי בעל אבידה לעכבו בין בשנכסי ממחזיר דוקא לאורין על בעל אבידה ולא נכסי בעל אבידה לאורין על הממחזיר ואם אין הממחזיר רוצה לקבל שכר בעל אבידה אינו יכול לעכבו ותפול הנאה להקדש: **ועל** העתיד לגבות. פי' הקונטרס אפי' לא נגבה לבסוף וקשה לרבי תדא דהוה ליה למיתני ועל העתיד לגבות ותו לא דהוי אבוד וגבוי בכלל ועוד דתנן (בכלים דף ג:) ומייתי לה בהזהב (ב"מ דף נח. ושם) בני העיר ששקלו שקליהם ונגנבו הנשלחין לו שאבדו השלוחין אם עד שלא נתרומה התרומה נשבעים השלוחים לבני העיר ובני העיר שוקלים ומביאים אחרים תחתיהם אבל משנתרמה אחריות להקדש ואם כפירוש הקונטרס דאפי' לא נגבו לבסוף תורמין עליהם אמאי בני העיר שוקלים ומביאין אחרים תחתיהם לי משום מצוה אפי' משנתרמה נמי ועוד פירש רש"י על האבוד מי ששלח שקלו ואבד ועל הגבוי שעדיין לא הגיע ופשה דא"כ אי ואין ל"ל זו קתני אלא נראה לפרש על האבוד שבא ליד גבאי ואבד ועל הגבוי ביד השליח ונאבד מיד השליח לאחר שנתרמה התרומה דאי נאבד קודם שנתרמה התרומה חיישינן בעלים באחריות ועל העתיד לגבות שיבא ליד גבאי לנסוף והא דאמר הכא שוקל לו את שקלו כאבוד וגבוי דלא מיחייבי בעלים באחריות: **הא** מני חנן היא דאמר איבד מעותיו. הואיל וכן שאינו יכול עמה לתוכבו ממנו אע"פ שמ"מ מהנהו שאין צריך לשלם חובו הכי לא מיתסר שאינו אלא גרמא בעלמא שעל ידי שפורע זה לבעל חובו מיפטר ודמי להא דתנן בחין בין המודר (נדרים דף מב.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל יאך אצל חנוני הרגיל אצלו כו' ויתן לשום מתנה אע"ג דעל ידו משתרשי ליה מזוני שרי הואיל ולא עביד אלא גרמא בעלמא ולא דמי לעושה לו מלאכה דאסור אע"ג דלא מצי תבע ליה מינה דהתם מדידיה לדידיה קא מיתהני אבל הכא גרמא בעלמא הוא וכיון דמי מפרש דאיירי דוקא במזונות אשתו ומשום הכי פטור דאין הדבר ברור שהיה מתחייב זה הבעל מזונות שמא היה יכול להפטר שהאשה עצמה היתה מלמלמת אם לא היתה מולאה מי שממלאה לה מעות אע"ג דבפסקו לה ב"ד מיירי דאי לאו הכי לא הוי מיחייב לכ"ע שאף לאשה עצמה לא היה מיחייב בלא פסק ב"ד מכ"מ היתה מלמלמת דלא ליקרי לה רעבתנותא אבל גבי שטר חוב אפי' מנן מודה דלא איכד מעותיו דהנאה גמורה היא הואיל ולא היה יכול להפטר בשום ענין והכי פי' הא מני חנן היא לומר האי פורע מייירי באותו חוב דאיירי בה חנן דהיינו במזון האשה דוקא וחנן היא וכן פירש רבינו חננאל ושני רב אושעיא הא דתנן ופורע את חובו מזונות אשתו הן ואליבא דחנן וריב"א הביא ראיה מירושלמי דה"ה בשאר חובין דגרסינן התם בפירקין אבא בר ממל בעי הפורע שטר חוב של חבירו שלא מדעתו בפלוגתא דחנן ובני בהנים גדולים א"ר אפי' טעמא דבני בהנים גדולים חנן לא עלה בדעתו שתמות אשתו ברעב בהם הכא מפייסנא ליה ומחיל לי הגע בעצמך דהוה גביה משכון מפייס הוינא ליה וייהיב לי משכוני עד כאן בבעל חוב שאינו דוחק ואפי' בבעל חוב דוחק נשמעינה מן הדא שוקל לו את שקלו לא שקיל אין ממשכנא הדא אמרת אפי' בעל חוב דוחק אלמא מחלוקת בבעל חוב כמו למזונות ואומר רבינו תם עד כאן פליג גמרא ירושלמית אגמרא שלנו דמוקים ההוא טעמא דשוקל את שקלו בבני בהנים גדולים אע"ג דממשכנין על השקלים ורב אושעיא מוקי לה בחנן ופליג לגמרי דלית ליה הך סברא ומפרש דלא כמזון האשה כדפרשינן ועוד דעל כרחין סוגיא דירושלמי לא אתיא כסוגיא דהכא דלדברי רבא דאיכא דשוקל לו שקלו הייט באבוד וגבוי דאי לאו הכי שוקל לו שקלו אמאי הא קא משתרשי ליה וכירושלמי משמע דלא מיירי באבוד דפשיטא מיניה בעל חוב דוחק:

אדמון

[א] שוקל לו את שקלו [ב] ופורע [ג] את חובו [ד] ומחזיר לו אבידתו ובמקום שנוטלין שכר תפול הנאה להקדש בשלמא שוקל לו את שקלו מצוה קעביד [ה] דתנן [ו] תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות ומחזיר לו אבידתו נמי מצוה קעביד אלא פורע לו את חובו הא קמשתרשי ליה [ז] אמר רב אושעיא הא מני חנן היא דאמר [ח] איבד את מעותיו ורבא אמר אפי' תימא רבנן הכא במאי עסקינן שלוה על מנת שלא לפרוע בשלמא רבא לא אמר כרב אושעיא דמוקים לה כרבנן אלא רב אושעיא מ"ט לא אמר כרבא אמר לך רב אושעיא נהי דהנאה לית ליה

מסורת הש"ס

(א) (נ"ל דמגיה וכן ני' תוס' בכ"מ נח.), ב) כ"מ נח. בקלים פ"ב ה"ח, ג) (נדרים לב. כל הענין ע"ש היטב).

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ופורע לו את חובו:

מוסף רש"י

שוקל לו את שקלו. המודיר יכול ליתן כשבילו מחצית השקל שיתנון לתרומת הלשכה, ויכול לפרוע חובו ואין מהנה לו כלום (נדרים לג.). תורמין על האבוד. כשהיו ממלאים שלש קופות מכסף הלשכה והיתה תרומה ליקח מכסף הקופות כל קרבנות צבור ותורמין אותן על מנת שיהו שלש קופות לשם ותרומה לשורים שיהו אותן שהגיעו שקלים הנשארים בלשכה זוכים בתרומת הקופה לקנות הקרבנות גם עליהם ותורמין אותן אע"פ ששלח שקלו ואבד לו ואין יודע לו (ב"מ נח.). ועל הגבוי. ועדיין בדרך. ועל העתיד לגבות. מי שנאנס ולא שלח שקלו בחדר, היה משלמו כל השנה כולה ושתנין בשופר שמוצ עליו תקלין חדתין והלשכה היתה מתרמה ג' פעמים בשנה, בפרים בפסח ובפרים עצרת ובפרים החג, וכשמגיע זמן לתרום נותנין משת השופר בלשכה ותורמין וכשתורמין תרומה ראשונה נותנין אף על העתיד לגבות ומן בשביב וכשליחים והמביא אחר שנתרמה השלישית נותנו לשופר שאמו תקלין עתיקין ונופל לשירי הלשכה ומכן כאין תוכת העיר ומגבלותיה (שם). **הא מני** חנן היא דאמר איבד את מעותיו. שאין לתלוה על בעלה של זו כלום הואיל ולא נתן כידו אלא הבריח אדי מעליו שפרנס את אשתו שהוא חייב לזונה, הכי נמי כי פרע חובו אבריחי אדי הוא. שאין לו לפרוע הוצ כלום, ולהכי בר כהנים גדולים דקלינו עליה דחנן היא, כיון דאמרי יבנו כמה הוצאת ירוחל מן הבעל, הכא נמי פבירי לבו כי פרע חובו יכול הפורע לגבות מן הלוה, ולהכי הוי הנאה גמורה אם אין הפורע חוזר ונוטה ממנו ואסור (נדרים לג.). **שלוה** על מנת שלא לפרוע. מחה, דכשאתה כי פורעו זה לא הוי הנאה, הואיל ואי בעי לא מצי למיגבי מיניה כלום, ושוקל לו את שקלו נמי מוקמינן ליה לדברי הכל כר"נ שאינו מהנה לו כלום, כגון שהוא עצמו שקל את שקלו ושגרו לירושלים ונגנב או אבד לאחר שנתרמה הלשכה, ואפי' לא מתחייב באחריותו ולא היה לו לפורעו, דאכי קרי"ל (ב"מ נז:) בני העיר ששיגרו שקליהן ונגנבו או שאבדו, אם נתרמה התרומה נשבעין השלוחין לבני העיר שאבדו ונאנסו שבועה, ותורמין על האבוד, ואם קודם שנתרמה הלשכה נשבעין לבני העיר לפיכך כי חזר הבודד ופרע שקלו מותר, דלא מהנה ליה כלל (נדרים לג.).

עין משפט נר מצוה

ל א מי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין מנ:
לא ב מי' ומסמ"ג שם טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף כ:
לב ג מי' פ"ז שם הל' ז סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:
לג ד מי' פ"ג מהלכות שקלים הלכה ט:
לד ה מי' פכ"ו מהלי מלוה ולוה הל' ו סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' קמח סעי' ח:

תוספות רי"ד

שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו ומחזיר לו את אבידתו ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש במקום שנוטלין שכר על טורח השבתה תפול הנאה להקדש שלא יהנה ממנו. פי' המורה תפול הנאה להקדש כגון ששניהם מודדים הנאה זה מזה: בשלמא שוקל לו את שקלו דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות פי' ונמצא שלא נהנה כלום שבלא הא היה לו חלק בקרבנות מחזיר לו אבדתו נמי מצוה קעביד פי' ואע"ג שהוא נהנה הוא יכול לומר אני איני מתכוין להנהותו אלא לקיים המצוה. אלא פורע לו את חובו הא אשושיא מני חנן הוא דאמר אבד מעותיו פי' ואע"ג דמטי ליה הנאה מיניה דהא מיפצי ליה מב"ח כיון דשלא מדעתו עשה ואיבעי לתובעו כדין לא מצי תבע ליה ולאפוקי מיניה בדינא שרי דבודאי אי מצי תבע ליה לדינא ולאפוקי מיניה אסור דהוא מחילה גבוה והנהנתו אבל כיון דלא מצי לאפוקי מיניה בדינא שרי והכי נמי אמרינן התם דמקריב עליו קיני זבין וקיני זבות וילדות ומתירו לאכול בקדשים זון את אשתו ואת בניו אף על פי שהוא חייב במזונותיהן דאף ע"ג דמטי ליה הנאה מיניה כיון דלאו מדעתו קעבד ולא מצי תבע ליה בדינא שרי ואין אנו צריכים לומר עכשיו בשוקל לו את שקלו דטעמא משום דתורמין על האבוד ונמצא שלא ההנהו אלא אע"ג דההנהו כיון דלאו מדעתיה קעביד ואינו יכול לתובעו בדין לחנן שרי

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com